
Paramarthasara by Adishesha

ಶ್ರೀಮದಾದಿಶೇಷಪ್ರಣೀತಂ ಪರಮಾರ್ಥಸಾರಂ

Document Information

Text title : paramArthasAra AdisheShakRita

File name : paramArthasAraAdishesha.itx

Category : major_works

Location : doc_z_misc_major_works

Author : AdisheSha

Transliterated by : Suryansu Ray suryansuray at yahoo.com

Proofread by : Suryansu Ray suryansuray at yahoo.com

Latest update : September 5, 2007

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

ಶ್ರೀಮದಾದಿಶೇಷಪ್ರಣೀತಂ ಪರಮಾರ್ಥಸಾರಂ

.. ಶ್ರೀಃ ..

.. ಅಥ ಪರಮಾರ್ಥಸಾರಂ ..

ಓಂ

ಪರಂ ಪರಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಕೃತೇರನಾದಿಮೇಕಂ ನಿವಿಷ್ಟಂ ಬಹುಧಾ ಗುಹಾಸು .

ಸರ್ವಾಲಯಂ ಸರ್ವಚರಾಚರಸ್ಯಂ ತ್ವಾಮಿವ ವಿಷ್ಟಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ .. [Note 1

]

.. ಶ್ರೀಃ ..

ಶ್ರೀಮದಾದಿಶೇಷಪ್ರಣೀತಂ

.. ಪರಮಾರ್ಥಸಾರಂ ..

ಓಂ

ಆತ್ಮಾಂಬುರಾಶೌ ನಿಖಿಲೋಽಪಿ ಲೋಕೋ ಮಗ್ನೋಽಪಿ ನಾಚಾಮತಿ ನೇಕ್ಷತೇ ಚ .

ಆಶ್ಚರ್ಯಮೇತನ್ಮೃಗತ್ವಷ್ಟಿಕಾಭೇ ಭವಾಂಬುರಾಶೌ ರಮತೇ ಮೃಷೈವ .. [Note 2

]

ಗರ್ಭಗೃಹವಾಸಸಂಭವಜನ್ಮಜರಾಮರಣವಿಪ್ರಯೋಗಾಬ್ಧೌ .

ಜಗದಾಲೋಕ್ಯ ನಿಮಗ್ನಂ ಪ್ರಾಹ ಗುರುಂ ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಶಿಷ್ಯಃ .. 1..

ತ್ವಂ ಸಾಂಗವೇದವೇತ್ತಾ ಭೇತ್ತಾ ಸ್ತಶಯಗಣಸ್ಯರ್ತವಕ್ತಾ .

ಸಸಾರಾರ್ಣವತರಣಪ್ರಶ್ನಂ ಪೃಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ಭಗವನ್ .. 2..

ದೀರ್ಘೇಽಸ್ಮಿನ್ನಸಾರೇ ಸಸರತಃ ಕಸ್ಯ ಕೇನ ಸಂಬಂಧಃ .

ಕರ್ಮ ಶುಭಾಶುಭಫಲದಮನುಭವತಿ ನು ಗತಾಗತ್ಯೇರಿಹ ಕಃ .. 3..

ಕರ್ಮಗುಣಜಾಲಬದ್ಧೋ ಜೀವಃ ಸಸರತಿ ಕೋಶಕಾರ ಇವ .

ಮೋಹಾಂಧಕಾರಗಹನಾತ್ಸ್ಯ ಕಥಂ ಬಂಧನಾನೋಕ್ಷಃ .. 4..

ಗುಣಪುರುಷವಿಭಾಗಜ್ಞೇ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ನ ಬಂಧಕೌ ಭವತಃ .

ಇತಿ ಗದಿತಪೂರ್ವವಾಕ್ಯೈಃ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಪುರುಷಂ ಚ ಮೇ ಬ್ರೂಹಿ .. 5..

ಇತ್ಯಾಧಾರೋ ಭಗವಾನ್ಪ್ರವೃಷ್ಟಃ ಶಿಷ್ಯೇಣ ತಂ ಸ ಹೋವಾಚ .

ವಿದುಷಾಮಪ್ಯತಿಗಹನಂ ವಕ್ತವ್ಯಮಿದಂ ಶೃಣು ತಥಾಪಿ ತ್ವಂ .. 6..

ಸತ್ಯಮಿವ ಜಗದಸತ್ಯಂ ಮೂಲಪ್ರಕೃತೇರಿದಂ ಕೃತಂ ಯೇನ .
 ತಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯೋಪೇಂದ್ರಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಪರಮಾರ್ಥಸಾರಮಿದಂ .. 7..
 ಅವ್ಯಕ್ತಾದಂಡಮಭೂದಂಡಾದ್ಯಹ್ಮಾ ತತಃ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಃ .
 ಮಾಯಾಮಯೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಸಂಹೃಯತ ಇಯಂ ಪುನಃ ಕ್ರಮಶಃ .. 8..
 ಮಾಯಾಮಯೋಽಪ್ಯಚೇತಾ ಗುಣಕರಣಗಣಃ ಕರೋತಿ ಕರ್ಮಾಣಿ .
 ತದಧಿಷ್ಠಾತಾ ದೇಹೀ ಸ ಚೇತನೋಽಪಿ ನ ಕರೋತಿ ಕಿಂಚಿದಪಿ .. 9..
 ಯದ್ವಚ್ಛೇತನಮಪಿ ಸನ್ನಿಕಟಸ್ಥೇ ಭ್ರಾಮಕೇ ಭ್ರಮತಿ ಲೋಹಂ .
 ತದ್ವತ್ಕರಣಸಮೂಹಶ್ಚೇಷ್ಟತಿ ಚಿದಧಿಷ್ಠಿತೇ ದೇಹೇ .. 10..
 ಯದ್ವತ್ಸವಿತರ್ಯುರಿದಿತೇ ಕರೋತಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಜೀವಲೋಕೋಽಯಂ .
 ನ ಚ ತಾನಿ ಕರೋತಿ ರವಿರ್ನ ಕಾರಯತಿ ತದ್ವದಾತ್ಮಾಪಿ .. 11..
 ಮನಸೋಽಹಂಕಾರವಿಮೂರ್ಚಿತಸ್ಯ ಚೈತನ್ಯಬೋಧಿತಸ್ಯೇಹ .
 ಪುರುಷಾಭಿಮಾನಸುಖದುಃಖಭಾವನಾ ಭವತಿ ಮೂಢಸ್ಯ .. 12..
 ಕರ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾ ದೃಷ್ಟಾಸ್ಥಿ ಕರ್ಮಣಾಮುತ್ತಮಾದೀನಾಂ .
 ಇತಿ ತತ್ತ್ವ ಭಾವವಿಮಲೋಽಭಿಮನ್ಯತೇ ಸರ್ವಗೋಽಪ್ಯಾತ್ಮಾ .. 13..
 ನಾನಾವಿಧವರ್ಣಾನಾಂ ವರ್ಣಂ ಧತ್ತೇ ಯಥಾಮಲಃ ಸ್ಫಟಿಕಃ .
 ತದ್ವದುಪಾಧೇರ್ಗುಣಭಾವಿತಸ್ಯ ಭಾವಂ ವಿಭುರ್ಧತ್ತೇ .. 14..
 ಆದರ್ಶೇ ಮಲರಹಿತೇ ಯದ್ವದ್ರೂಪಂ ವಿಚಿನ್ವತೇ ಲೋಕಾಃ .
 ಆಲೋಕಯತಿ ತಥಾತ್ಮಾ ವಿಶುದ್ಧಬುದ್ಧೌ ಸ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ .. 15.. [Note 3]
 ಗಚ್ಛತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಸಲಿಲೇ ದಿನಕರಬಿಂಬಂ ಸ್ಥಿತೇ ಸ್ಥಿತಂ ಯಾತಿ .
 ಅಂತಃಕರಣೇ ಗಚ್ಛತಿ ಗಚ್ಛತ್ಯಾತ್ಮಾಪಿ ತದ್ವದಿಹ .. 16..
 ರಾಹುರದೃಶ್ಯೋಽಪಿ ಯಥಾ ಶಶಿಬಿಂಬಸ್ಥಃ ಪ್ರಕಾಶತೇ ಜಗತಿ .
 ಅಂತಃಕರಣೇ ಗಚ್ಛತಿ ಗಚ್ಛತ್ಯಾತ್ಮಾಪಿ ತದ್ವದಿಹ .. 17..
 ಸರ್ವಗತಂ ನಿರುಪಮಮದ್ವೈತಂ ತಚ್ಛೇತನಾ ಗಮ್ಯಂ .
 ಯದ್ಬುದ್ಧಿಗತಂ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಲಭ್ಯತೇ ಶಿಷ್ಯ ಬೋಧ್ಯಂ ತತ್ .. 18..
 ಬುದ್ಧಿಮನೋಽಹಂಕಾರಾಸ್ತನ್ಮಾತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಣಾಶ್ಚ ಭೂತಗಣಾಃ .
 ಸಸಾರಸರ್ಗಪರಿರಕ್ಷಣಕ್ಷಮಾ ಪ್ರಾಕೃತಾ ಹೇಯಾಃ .. 19..
 ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ಸುಖದುಃಖಕಲ್ಪನಾ ಸ್ವರ್ಗನರಕವಾಸಶ್ಚ .
 ಉತ್ಪತ್ತಿನಿಧನವರ್ಣಾಶ್ರಮಾ ನ ಸಂತೀಹ ಪರಮಾರ್ಥೇ .. 20..
 ಮೃಗತೃಷ್ಣಾಯಾಮುದಕಂ ಶುಕ್ತೌ ರಜತಂ ಭುಜಂಗಮೋ ರಜ್ಜ್ವಾಂ .
 ತೈಮಿರಿಕಚಂದ್ರಯುಗವದ್ಭ್ರಾಂತಂ ನಿಖಿಲಂ ಜಗದ್ರೂಪಂ .. 21..
 ಯದ್ವದ್ಧಿನಕರ ಏಕೋ ವಿಭಾತಿ ಸಲಿಲಾಶಯೇಷು ಸರ್ವೇಷು .

ತದ್ವತ್ಸಕಲೋಪಾಧಿಷ್ಟವಸ್ಥಿತೋ ಭಾತಿ ಪರಮಾತ್ಮಾ .. 22..
 ಖಮಿವ ಘಟಾದಿಷ್ಟಂತರ್ಬಹಿಃ ಸ್ಥಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವಪಿಂಡೇಷು .
 ದೇಹೇಽಹಮಿತ್ಯನಾತ್ಮನಿ ಬುದ್ಧಿಃ ಸಸಾರಬಂಧಾಯ .. 23..
 ಸರ್ವವಿಕಲ್ಪಹೀನಃ ಶುದ್ಧೋ ಬುದ್ಧೋಽಜರಾಮರಃ ಶಾಂತಃ .
 ಅಮಲಃ ಸಕೃದ್ವಿಭಾತಶ್ಚೇತನ ಆತ್ಮಾ ಖವದ್ವ್ಯಾಪೀ .. 24..
 ರಸಘಾಣಿತಶರ್ಕರಿಕಾಗುಲಖಂಡಾ ವಿಕೃತಯೋ ಯಥೈವೇಕ್ಷೋಃ .
 ತದ್ವದವಸ್ಥಾಭೇದಾಃ ಪರಮಾತ್ಮನೈವ ಬಹುರೂಪಾಃ .. 25..
 ವಿಜ್ಞಾನಾಂತರ್ಯಾಮಿಪ್ರಾಣವಿರಾಡ್ಧೇಹಜಾತಿಪಿಂಡಾಂತಾಃ .
 ವ್ಯವಹಾರಾಸ್ತಸ್ಯಾತ್ಮನೈತೇಽವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಾಃ ಸ್ಯುಃ .. 26..
 ರಜ್ಜ್ವಂ ನಾಸ್ತಿ ಭುಜಂಗಃ ಸರ್ಪಭಯಂ ಭವತಿ ಹೇತುನಾ ಕೇನ .
 ತದ್ವದ್ವೈತವಿಕಲ್ಪಭ್ರಾಂತಿರವಿದ್ಯಾ ನ ಸತ್ಯಮಿದಂ .. 27..
 ಏತತ್ತದಂಧಕಾರಂ ಯದನಾತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮತಾ ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ .
 ನ ವಿದಂತಿ ವಾಸುದೇವಂ ಸರ್ವಾತ್ಮಾನಂ ನರಾ ಮೂಢಾಃ .. 28..
 ಪ್ರಾಣಾದ್ಯನಂತಭೇದೈರಾತ್ಮಾನಂ ಸಂವಿತತ್ಯ ಜಾಲಮಿವ .
 ಸಹರತಿ ವಾಸುದೇವಃ ಸ್ವವಿಭೂತ್ಯಾ ಕ್ರೀಡಮಾನ ಇವ .. 29..
 ತ್ರಿಭಿರೇವ ವಿಶ್ವತೈಜಸಪ್ರಾಜ್ಞೈಸ್ತೈರಾದಿಮಧ್ಯನಿಧನಾಖ್ಯೈಃ .
 ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಸುಷುಪ್ತೈರ್ಭ್ರಮಭೂತೈಶ್ಚಾದಿತಂ ತುರ್ಯಂ .. 30..
 ಮೋಹಯತೀವಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ವಮಾಯಯಾ ದ್ವೈತರೂಪಯಾ ದೇವಃ .
 ಉಪಲಭತೇ ಸ್ವಯಮೇವಂ ಗುಹಾಗತಂ ಪುರುಷಮಾತ್ಮಾನಂ .. 31..
 ಜ್ವಲನಾದ್ಗೂಮೋದ್ಗತಿಭಿರ್ವಿವಿಧಾಕೃತಿರಂಬರೇ ಯಥಾ ಭಾತಿ .
 ತದ್ವದ್ವಿಷ್ಟೌ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಸ್ವಮಾಯಯಾ ದ್ವೈತವಿಸ್ತರಾ ಭಾತಿ .. 32..
 ಶಾಂತ ಇವ ಮನಸಿ ಶಾಂತೇ ಹೃಷ್ಟೇ ಹೃಷ್ಟ ಇವ ಮೂಢ ಇವ ಮೂಢೇ .
 ವ್ಯವಹಾರಸ್ಥೋ ನ ಪುನಃ ಪರಮಾರ್ಥತ ಈಶ್ವರೋ ಭವತಿ .. 33..
 ಜಲಧರಧೂಮೋದ್ಗತಿಭಿರ್ಮಲಿನೀಕ್ರಿಯತೇ ಯಥಾ ನ ಗಗನತಲಂ .
 ತದ್ವತ್ಪ್ರಕೃತಿವಿಕಾರೈರಪರಾಮೃಷ್ಟಃ ಪರಃ ಪುರುಷಃ .. 34..
 ಏಕಸ್ಮಿನ್ನಪಿ ಚ ಘಟೇ ಧೂಮಾದಿಮಲಾವೃತೇ ಶೇಷಾಃ .
 ನ ಭವತಿ ಮಲೋಪೇತಾ ಯದ್ವಜ್ಜೀವೋಽಪಿ ತದ್ವದಿಹ .. 35..
 ದೇಹೇಂದ್ರಿಯೇಷು ನಿಯತಾಃ ಕರ್ಮ ಗುಣಾಃ ಕುರ್ವತೇ ಸ್ವಭೋಗಾರ್ಥಂ .
 ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ನ ಮಮೇತಿ ಜಾನತಃ ಕರ್ಮ ನೈವ ಬಧ್ನಾತಿ .. 36..
 ಅನ್ಯಶರೀರೇಣ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಭವೇದ್ಯೇನ ದೇಹ ಉತ್ಪನ್ನಃ .
 ತದವಶ್ಯಂ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಭೋಗಾದೇವ ಕ್ಷಯೋಽಸ್ಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಃ .. [Note 4]

ಪ್ರಾಣಾ ನೋತ್ಪತ್ತಿ ಚಿತಂ ಯತ್ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಶಿಖಿಶಿಖಾಲೀಡಂ .
ಬೀಜಮಿವ ದಹನದಗ್ಧಂ ಜನ್ಮಸಮರ್ಥಂ ನ ತದ್ಭವತಿ .. 37..
ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತೇರೂರ್ಧ್ವಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ಕರ್ಮ ಯತ್ತದಪಿ ನಾಮ .
ನ ಶ್ಲಿಷ್ಯತಿ ಕರ್ತಾರಂ ಪುಷ್ಕರಪತ್ರಂ ಯಥಾ ವಾರಿ .. 38..
ವಾಗ್ಗೇಹಮಾನಸೈರಿಹ ಕರ್ಮಚಯಃ ಕ್ರಿಯತ ಇತಿ ಬುಧಾಃ ಪ್ರಾಹುಃ .
ಏಕೋಽಪಿ ನಾಹಮೇಷಾಂ ಕರ್ತಾ ತತ್ಕರ್ಮಣಾಂ ನಾಸ್ಮಿ .. 39..
ಕರ್ಮಫಲಬೀಜನಾಶಾಜ್ಜನ್ಮವಿನಾಶೋ ನ ಚಾತ್ರ ಸಂದೇಹಃ .
ಬುದ್ಧ್ವೈವಮಪಗತತಮಾಃ ಸವಿತೇವಾಭಾತಿ ಭಾರೂಪಃ .. 40..
ಯದ್ವದಿಷೀಕಾತೂಲಂ ಪವನೋದ್ಗೂತಂ ಹಿ ದಶ ದಿಶೋ ಯಾತಿ .
ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಾತ್ಪಥೈವ ಕರ್ಮಾಣಿ ತತ್ತ್ವವಿದಃ .. 41..
ಕ್ಷೀರಾದುದ್ಧೃತಮಾಜ್ಯಂ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಯದ್ವನ್ನ ಪೂರ್ವವತ್ತಸ್ಮಿನ್ .
ಪ್ರಕೃತಿಗುಣೇಭ್ಯಸ್ತದ್ವತ್ಪಥಕೃತಶ್ಚೇತನೋ ನಾತ್ಮಾ .. 42..
ಗುಣಮಯಮಾಯಾಗಹನಂ ನಿರ್ಧೂಯ ಯಥಾ ತಮಃ ಸಹಸ್ರಾಶುಃ .
ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಚಾರೀ ಸೈಂಧವಘನವದ್ಭವೇತ್ಪುರುಷಃ .. 43..
ಯದ್ವದ್ದೇಹೋಽವಯವಾ ಮೃದೇವ ತಸ್ಯಾ ವಿಕಾರಜಾತಾನಿ .
ತದ್ವತ್ಸಾ ವರಜಂಗಮಮದ್ವೈತಂ ದ್ವೈತವದ್ಭಾತಿ .. 44..
ಏಕಸ್ಮಾತ್ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾದ್ಭಹವಃ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಜಾತಯೋ ಜಾತಾಃ .
ಲೋಹಗತಾದಿವ ದಹನಾತ್ಸಮಂತತೋ ವಿಸ್ಪುಲಿಂಗಗಣಾಃ .. 45..
ತೇ ಗುಣಸಂಗದೋಷಾದ್ಭದ್ಧಾ ಇವ ಧಾನ್ಯಜಾತಯಃ ಸ್ವತುಷೈಃ .
ಜನ್ಮ ಲಭಂತೇ ತಾವದ್ಯಾವನ್ನ ಜ್ಞಾನವಹ್ನಿನಾ ದಗ್ಧಾಃ .. 46..
ತ್ರಿಗುಣಾ ಚೈತನ್ಯಾತ್ಮನಿ ಸರ್ವಗತೇಽವಸ್ಥಿತೇಽಖಿಲಾಧಾರೇ .
ಕುರುತೇ ಸೃಷ್ಟಿಮವಿದ್ಯಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸ್ಪೃಶ್ಯತೇ ತಯಾ ನಾತ್ಮಾ .. 47..
ರಜ್ಜ್ವಂ ಭುಜಂಗಹೇತುಃ ಪ್ರಭವವಿನಾಶೌ ಯಥಾ ನ ಸ್ತಃ .
ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶೌ ನ ಚ ಕಾರಣಮಸ್ತಿ ತದ್ವದಿಹ .. 48..
ಜನ್ಮವಿನಾಶನಗಮನಾಗಮಮಲಸಂಬಂಧವರ್ಜಿತೋ ನಿತ್ಯಂ .
ಆಕಾಶ ಇವ ಘಟಾದಿಷು ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಸರ್ವದೋಪೇತಃ .. 49..
ಕರ್ಮ ಶುಭಾಶುಭಫಲಸುಖದುಃಖೈರ್ಯೋಗೋ ಭವತ್ಯುಪಾಧೀನಾಂ .
ತತ್ಸರ್ಗಾರ್ಥಂಧಸ್ತಸ್ಮರಸಂಗಾದತಸ್ಮರವತ್ .. 50..
ದೇಹಗುಣಕರಣಗೋಚರಸಂಗಾತ್ಪುರುಷಸ್ಯ ಯಾವದಿಹ ಭಾವಃ .
ತಾವನ್ಮಾಯಾಪಾಶೈಃ ಸಸಾರೇ ಬದ್ಧ ಇವ ಭಾತಿ .. 51..
ಮಾತೃಪಿತೃಪುತ್ರಬಾಂಧವಧನಭೋಗವಿಭಾಗಸಮೂಢಃ .

ಜನ್ಮಜರಾಮರಣಮಯೇ ಚಕ್ರ ಇವ ಭ್ರಾಮ್ಯತೇ ಜಂತುಃ .. 52..
 ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಕೃತಾಂ ಯ ಇಹಾವಿದ್ಯಾಮುಪಾಸತೇ ಮೂಢಾಃ .
 ತೇ ಜನ್ಮಮರಣಧರ್ಮಾಣೋಽನ್ಯಂ ತಮ ಏತ್ಯ ಖಿದ್ಯಂತೇ .. 53..
 ಹಿಮಘೇನಬುದ್ಧುದಾ ಇವ ಜಲಸ್ಯ ಧೂಮೋ ಯಥಾ ವಹ್ನೇಃ .
 ತದ್ವತ್ಸ್ವಭಾವಭೂತಾ ಮಾಯೈಷಾ ಕೀರ್ತಿತಾ ವಿಷ್ಣೋಃ .. 54..
 ಏವಂ ದ್ವೈತವಿಕಲ್ಪಾಂ ಭ್ರಮಸ್ವರೂಪಾಂ ವಿಮೋಹನೀಂ ಮಾಯಾಂ .
 ಉತ್ಸೃಜ್ಯ ಸಕಲನಿಷ್ಕಲಮದ್ವೈತಂ ಭಾವಯೇದ್ಭುಕ್ತ .. 55..
 ಯದ್ವತ್ಸಲಿಲೇ ಸಲಿಲಂ ಕ್ಷೀರೇ ಕ್ಷೀರಂ ಸಮೀರಣೇ ವಾಯುಃ .
 ತದ್ವದ್ಭುಕ್ತಣಿ ವಿಮಲೇ ಭಾವನಯಾ ತನ್ಮಯತ್ವಮುಪಯಾತಿ .. 56..
 ಇತ್ಯಂ ದ್ವೈತಸಮೂಹೇ ಭಾವನಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಮುಪಯಾತೇ .
 ಕೋ ಮೋಹಃ ಕಃ ಶೋಕಃ ಸರ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾವಲೋಕಯತಃ .. 57..
 ವಿಗತೋಪಾಧಿಃ ಸ್ಫಟಿಕಃ ಸ್ವಪ್ರಭಯಾ ಭಾತಿ ನಿರ್ಮಲೋ ಯದ್ವತ್ .
 ಚಿದ್ಧೀಪಃ ಸ್ವಪ್ರಭಯಾ ತಥಾ ವಿಭಾತೀಹ ನಿರುಪಾಧಿಃ .. 58..
 ಗುಣಕರಣಗಣಶರೀರಪ್ರಾಣೈಸ್ತನ್ಮಾತ್ರಜಾತಿಸುಖದುಃಖೈಃ .
 ಅಪರಾವೃಷ್ಟೋ ವ್ಯಾಪೀ ಚಿದ್ರೂಪೋಽಯಂ ಸದಾ ವಿಮಲಃ .. 59..
 ದ್ರಷ್ಟಾ ಶ್ರೋತಾ ಘ್ರಾತಾ ಸ್ಪರ್ಶಯಿತಾ ರಸಯಿತಾ ಗ್ರಹೀತಾ ಚ .
 ದೇಹೀ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಧೀವಿವರ್ಜಿತಃ ಸ್ಯಾನ್ನ ಕರ್ತಾಸೌ .. 60..
 ಏಕೋ ನೈಕತ್ರಾವಸ್ಥಿತೋಽಹಮೈಶ್ಚರ್ಯಯೋಗತೋ ವ್ಯಾಪ್ತಃ .
 ಆಕಾಶವದಖಿಲಮಿದಂ ನ ಕಶ್ಚಿದಪ್ಯತ್ರ ಸಂದೇಹಃ .. 61..
 ಆತ್ಮೈವೇದಂ ಸರ್ವಂ ನಿಷ್ಕಲಸಕಲಂ ಯದೈವ ಭಾವಯತಿ .
 ಮೋಹಗಹನಾದ್ವಿಮುಕ್ತಸ್ತದೈವ ಪರಮೇಶ್ವರೀಭೂತಃ .. 62..
 ಯದ್ಯತ್ಸಿದ್ಧಾಂತಾಗಮತರ್ಕೇಷು ಪ್ರಬುವಂತಿ ರಾಗಾಂಧಾಃ .
 ಅನುಮೋದಾಮಸ್ತತ್ತತ್ತೇಷಾಂ ಸರ್ವಾತ್ಮವಾದಧಿಯಾ .. 63..
 ಸರ್ವಾಕಾರೋ ಭಗವಾನುಪಾಸ್ಯತೇ ಯೇನ ಯೇನ ಭಾವೇನ .
 ತಂ ತಂ ಭಾವಂ ಭೂತ್ವಾ ಚಿಂತಾಮಣಿವತ್ಸಮಭ್ಯೇತಿ .. 64..
 ನಾರಾಯಣಮಾತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸರ್ಗಸ್ಥಿತಿಪ್ರಲಯಹೇತುಂ .
 ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಸರ್ವಗತಃ ಸರ್ವಃ ಸರ್ವೇಶ್ವರೋ ಭವತಿ .. 65..
 ಆತ್ಮಜ್ಞಸ್ತರತಿ ಶುಚಂ ಯಸ್ಮಾದ್ವಿದ್ವಾನ್ನಿಭೇತಿ ನ ಕುತಶ್ಚಿತ್ .
 ಮೃತ್ಯೋರಪಿ ಮರಣಭಯಂ ನ ಭವತ್ಯನ್ಯತ್ಕುತಸ್ತಸ್ಯ .. 66..
 ಕ್ಷಯವೃದ್ಧಿವದ್ಯಘಾತಕಬಂಧನಮೋಕ್ಷೈರ್ವಿವರ್ಜಿತಂ ನಿತ್ಯಂ .
 ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವ ಮೇತದ್ಯದತೋಽನ್ಯತ್ತದನ್ಯತಂ ಸರ್ವಂ .. 67..

ಏವಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಪುರುಷಂ ವಿಜ್ಞಾಯ ನಿರಸ್ತಕಲ್ಪನಾಜಾಲಃ .
 ಆತ್ಮಾರಾಮಃ ಪ್ರಶಮಂ ಸಮಾಸ್ಥಿತಃ ಕೇವಲೀಭವತಿ .. 68..
 ನಲಕದಲಿವೇಣುವಾಣಾ ನಶ್ಯಂತಿ ಯಥಾ ಖಪುಷ್ಪಮಾಸಾದ್ಯ .
 ತದ್ವತ್ಸ್ವ ಭಾವಭೂತಾಃ ಸ್ವಭಾವತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಶ್ಯಂತಿ .. 69..
 ಭಿನ್ನೇಽಜ್ಞಾನಗ್ರಂಥೌ ಭಿನ್ನೇ ಸಶಯಗಣೇಽಶುಭೇ ಕ್ಷೀಣೇ .
 ದಗ್ಧೇ ಚ ಜನ್ಮಬೀಜೇ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಹರಿಂ ಯಾತಿ .. 70..
 ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ನೈವ ಕಿಂಚಿದ್ಧಾಮಾಸ್ತಿ ನ ಚಾಪಿ ಗಮನಮನ್ಯತ್ರ .
 ಅಜ್ಞಾನಮಯಗ್ರಂಥೇರ್ಭೇದೋ ಯಸ್ತಂ ವಿದುರ್ಮೋಕ್ಷಂ .. 71..
 ಬುದ್ಧಿವ್ಯವಮಸತ್ಯಮಿದಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಾರ್ಯಾತ್ಮಕಂ ಜಗದ್ರೂಪಂ .
 ವಿಗತದ್ವಂದ್ವೋಪಾಧಿಕಭೋಗಾಸಂಗೋ ಭವೇಚ್ಛಾಂತಃ .. 72..
 ಬುದ್ಧ್ವಾ ವಿಭಕ್ತಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಪುರುಷಃ ಸಸಾರಮಧ್ಯಗೋ ಭವತಿ .
 ನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಭಿರಂಬುಜಪತ್ರಂ ಯಥಾ ಸಲಿಲೈಃ .. 73..
 ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವವಿಕಲ್ಪಾನಾತ್ಮಸ್ಥಂ ನಿಶ್ಚಲಂ ಮನಃ ಕೃತ್ವಾ .
 ದಗ್ಧೇಂಧನ ಇವ ವಹ್ನಿಃ ಸರ್ವಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಭವೇಚ್ಛಾಂತಃ .. 74.. [Note 5]
 ಅಶ್ನನ್ಯದ್ವಾ ತದ್ವಾ ಸಂವೀತೋ ಯೇನಕೇನಚಿಚ್ಛಾಂತಃ .
 ಯತ್ರ ಕ್ವಚನ ಚ ಶಾಯೀ ವಿಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಾ .. 75..
 ಹಯಮೇಧಸಹಸ್ರಾಣ್ಯಪ್ಯಥ ಕುರುತೇ ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಲಕ್ಷಣಿ .
 ಪರಮಾರ್ಥವಿನ್ನ ಪುಣ್ಯೈರ್ನ ಚ ಪಾಪೈಃ ಸ್ವಶ್ಚತೇ ವಿಮಲಃ .. 76..
 ಮದಕೋಪಹರ್ಷಮತ್ಸರವಿಷಾದಭಯಪರುಷವರ್ಜ್ಯವಾಗ್ಬುದ್ಧಿಃ .
 ನಿಸ್ತೋತ್ರವಷಟ್ಕಾರೋ ಜಡವದ್ವಿಚರೇದಗಾಧಮತಿಃ .. 77..
 ಉತ್ಪತ್ತಿನಾಶವರ್ಜಿತಮೇವಂ ಪರಮಾರ್ಥಮುಪಲಭ್ಯ .
 ಕೃತಕೃತ್ಯಸಫಲಜನ್ಮಾ ಸರ್ವಗತಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಯಥೇಷ್ಟಂ .. 78..
 ವ್ಯಾಪಿನಮಭಿನ್ನಮಿತ್ಥಂ ಸರ್ವಾತ್ಮಾನಂ ವಿಧೂತನಾನಾತ್ಮಂ .
 ನಿರುಪಮಪರಮಾನಂದಂ ಯೋ ವೇದ ಸ ತನ್ಮಯೋ ಭವತಿ .. 79..
 ತೀರ್ಥೇ ಶ್ವಪಚಗೃಹೇ ವಾ ನಷ್ಟಸ್ಮೃತಿರಪಿ ಪರಿತ್ಯಜಂದೇಹಂ .
 ಜ್ಞಾನಸಮಕಾಲಮುಕ್ತಃ ಕೈವಲ್ಯಂ ಯಾತಿ ಹತಶೋಕಃ .. 80..
 ಪುಣ್ಯಾಯ ತೀರ್ಥಸೇವಾ ನಿರಯಾಯ ಶ್ವಪಚಸದನನಿಧನಗತಿಃ .
 ಪುಣ್ಯಾಪುಣ್ಯಕಲಂಕಸ್ಪರ್ಶಭಾವೇ ತು ಕಿಂ ತೇನ .. 81..
 ವೃಕ್ಷಾಗ್ರಚ್ಚ್ಯುತಪಾದೋ ಯದ್ವದನಿಚ್ಛನ್ನರಃ ಕ್ಷಿತೌ ಪತತಿ .
 ತದ್ವದ್ಗುಣಪುರುಷಜ್ಞೋಽನಿಚ್ಛನ್ನಪಿ ಕೇವಲೀಭವತಿ .. 82..
 ಪರಮಾರ್ಥಮಾರ್ಗಸಾಧನಮಾರಭ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೋಗಮಪಿ ನಾಮ .

ಸುರಲೋಕಭೋಗಭೋಗೀ ಮುದಿತಮನಾ ಮೋದತೇ ಸುಚಿರಂ .. 83..
ವಿಷಯೇಷು ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸರ್ವಜನ್ಯಃ ಪೂಜ್ಯತೇ ಯಥಾ ರಾಜಾ .
ಭುವನೇಷು ಸರ್ವದೇವೈರ್ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟಸ್ತಥಾ ಪೂಜ್ಯಃ .. 84..
ಮಹತಾ ಕಾಲೇನ ಮಹಾನ್ಮಾನುಷ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೋಗಮಭ್ಯಸ್ಯ .
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ದಿವ್ಯಮಮೃತಂ ಯತ್ತತ್ಪರಮಂ ಪದಂ ವಿಷ್ಣೋಃ .. 85..
ಓಂ

ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಮಖಿಲಂ ವಿಲೋಕ್ಯಾದಿಶೇಷೋ ಜಗದಾಧಾರಃ .
ಆರ್ಯಾಪಂಚಾಶೀತ್ಯಾ ಬಬಂಧ ಪರಮಾರ್ಥಸಾರಮಿದಂ .. [Note 6]
ಇತಿ ಭಗವದಾದಿಶೇಷಪ್ರಣೀತಂ ಪರಮಾರ್ಥಸಾರಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ..

Encoded and proofread by Suryansu Ray suryansuray at yahoo.com
Encoder preferred the use of ardhachandrabindu e.g. ೀ for correct
pronunciation of the nasal for the special consonants following it.
Normally it is provided with a simple anusvAra ಸಂ, overdot.

On ParamArthasAra of AdisheSha

The paramArthasAra of AdisheSha is one of the earliest prakaraNa works with the advaita mode of explaining the incomprehensible. Since it originally contained 85 verses composed in the AryA metre, it is alternatively called the AryApancAshIti. From the text it becomes clear that sheSha was a devotee of the Lord viShNu.

This paramArthasAra is older than sha Nkara's advaita bhAShyas at least by 300 years. Pata njali of the yogasUtra fame is regarded as an incarnation of AdisheSha, and hence paramArthasAra of AdisheSha was published in the journal paNDit as the AryApancAshIti of pata njali. Indian sages saw life in eternal continuity and they totally disregarded any historical references to their identities and compositions. In any case, it is now certain that this prakaraNa of sheSha is much older than a similar advaita prakaraNa called the gauDapAdakArikA of 5th century AD.

An old palm-leaf manuscript, possibly the oldest, of the paramArthasAra of AdisheSha is kept in the library of the Travancore palace in Kerala, India. It

contains a commentary by rAghavAnanda, who lived in the 4th century. Another palm-leaf manuscript was later found among the personal collections of a Brahmin in Kanyakumari of Tamil Nadu, India. As usual, many interpolations could be isolated from the original 85 verses.

It is surprising that only 85 beautifully composed verses could explain the illusory nature of this material world. Separately and eternally existing matter and consciousness, and multiplicity of souls, — which is the main contention of the theory of duality, — has been successfully demolished by AdisheSha by his inimitable style and examples. Somehow this work on advaita became obscure and the bhagavadgItA, which is based on duality, became popular. In the 11th century, abhinavagupta, the famous Kashmiri devotee of the Lord shiva, wrote a revised version of the paramArthasAra. He slightly modified most of the verses of sheSha and added a few more to clarify the difficult advaita outlook. From his remarks it is realized that the paramArthasAra had been elevated by his time to the level of a shruti. Abhinavagupta's work spins around the Lord shiva, is taught in the universities world over, and is readily available.

Chandas (Metre) used in AdisheSha's paramArthasAra :

AdisheSha uses various forms of the metre called AryA. It is a mAtrA metre, where instead of observing the lengths of the syllables with precise positions in a verse, one should count the total number of mAtrAs in every 4th part of a verse. A mAtrA means magnitude, weight, value, mark, etc. In Itrans notation, the vowels a, i, u, Ri, LLi are short vowels; the vowels A, I, U, RRI, LLI, e, ai, o, au are long vowels. A short vowel counts one mAtrA, a long vowel counts two mAtrAs. If a vowel is followed by a saMyoga (a combination of two or more consonants), that vowel counts two mAtrAs. A vowel followed by an anusvAra or a visarga counts two mAtrAs. At the ends of both the lines of a verse, a short vowel may count two mAtrAs, if necessary for the sake of the metre. Each verse contains two lines. Each line is divided into two parts. Hence each verse is divided into four parts. In the AryA metre the numbers of mAtrAs in the four parts of a verse are : 12, 18 ; 12, 15 respectively. The two other forms of AryA metre employed in the paramArthasAra are glti AryA and upagIti AryA. The

following is the mAttrA counts for all these three variations of AryA metre:

1. AryA metre : 12, 18 . 12, 15 ..
2. gIti AryA metre : 12, 18 . 12, 18 ..
3. upagIti AryA metre : 12, 15 . 12, 15 ..

Examples of these metres from AdisheSha's paramArthasAra :

AryA : Break Verse 16 as follows, where numbers are mAttrAs for the vowel :

gac [2] Cha [1] ti [1] gac [2] Cha [1] ti [1] sa [1] li [1] le [2] = 12
 di [1] na [1] ka [1] ra [1] bim [2] baM [2] sthi [1] te [2] sthi [1] tiM [2] yA
 [2] ti [2] = 18

an [2] taH [2] ka [1] ra [1] Ne [2] gac [2] Cha [1] ti [1] = 12
 gac [2] Chat [2] yAt [2] mA [2] pi [1] tad [2] va [1] di [1] ha [2] = 15

gitI AryA : Break Verse 32 as follows from AdisheSha's paramArthasAra :

jva [1] la [1] nAd [2] dhU [2] mod [2] ga [1] ti [1] bhir [2] = 12
 vi [1] vi [1] dhA [2] kRi [1] ti [1] ram [2] ba [1] re [2] ya [1] thA [2] bhA
 [2] ti [2] = 18

tad [2] vad [2] viSh [2] Nau [2] sRiSh [2] TiH [2] = 12
 sva [1] mA [2] ya [1] yAd[2] vai [2] ta [1] vis [2] ta [1] rA [2] bhA [2] ti [2]
 = 18

upagIti AryA : Break Verse 35 as follows from AdisheSha's paramArthasAra :

e [2] kas [2] min [2] na [1] pi [1] ca [1] gha [1] Te [2] = 12
 dhU [2] mA [2] di [1] ma [1] lA [2] vRi [1] te [2] she [2] ShAH [2] = 15
 na [1] bha [1] van [2] ti [1] ma [1] lo [2] pe [2] tA [2] = 12
 yad [2] vaj [2] jI [2] vo [2] pi [1] tad [2] va [1] di [1] ha [2] = 15

Six of the verses of the paramArthasAra are maked for Notes, which are as follows:

NOTES : [By Dr. L. Sulochana Devi]

1. This verse is available only in the palm-leaf manuscript found from the Travancore Palace. Various editions in different scripts published since 1888 except one issued from Varanasi have excluded this verse. This verse would have been composed by some later scholar devoutly providing the work with an auspicious invocation.
2. This is also considered to be a later addition. The manuscript from the

Travancore Palace contains this verse. But abhinavagupta's paramArthasAra which adopts sheSha's work for providing a presentation of the pratyAbhij na system does not have a parallel verse.

3. This verse is included in a version of paramArthasAra published as AryApa ncAshIti of pata njali in the journal Pandit vol. 5. But the manuscript from the Travancore Palaeae does not have this verse. Abhinavagupta's work contains a corresponding verse.

4. This is the thirty-eighth verse in the manuscript from the Travancore Palace and is found in most versions of the work. It deals with prArabdha and sa ncita karma. But the thirty-seventh verse dealing with deeds prior to the awakening of knowledge covers these aspects also and so this verse is to be considered an intrapolation. Some orthodox advaitins must have introduced this verse to make an exception in favour of prArabdha. Abhinavagupta's work has no parallel to this verse.

5. This verse is found only in the version published in the journal Pandit.

6. This is the eighty-sixth verse in the edition published in the journal Pandit, which uses the title AryApa ncAshIti for this work. It should contain only eighty-five verses. This verse could have been composed by some devout follower who tried to invest the original author with mythological splendour suggested by the name sheSha.

Typed by Dr. Suryansu Ray at New Delhi, India in August, 2007

——
Paramarthasara by Adishesha

pdf was typeset on March 24, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

